

Daiga Jamonte, Bc.hist. Latvijas Universitātes Muzeja krājuma glabātāja

Botānikas katedras mācību preparāti

Sauso augu mācību preparāti **LU Muzeja Botānikas un mikoloģijas kolekcijās** Botānikas katedras mantojuma apakškolekcija, sevī slēpj to, kas pirmajā brīdī nemaz nav viegli pamanāms. Tikai ieskatoties uzmanīgāk vai ar lupu, izlasot etiķeti, kas uzlīmēta uz trauka ar augu preparātiem, kas iespējams ir saglabājušies vēl no 20. gadsimta sākuma, kad tie bija Rīgas Politehniskā institūtā, atklājas, kas tajos glabājas. Sausie augu preparāti tiek izmantoti mācību procesā botānikas studijām. Šie augi ir ievietoti aizvāktos stikla traukos, kam virsū uzlīmēta etiķete ar nosaukumu un ar krāsu uzrakstīta Botānikas katedras atzīme un kārtas numurs, kas ir jau veikts vēlāk, kad šie paraugi jau atradās Latvijas Universitātē Botānikas katedras saimniecībā. Kopā šajā apkškollekcijā ir 36 paraugi un tie ir mikroskopisko jeb **mikrosēņu** paraugi. Tās bieži ir parazitiskas un izraisa augu slimības, kādas arī ir sēnes šajos paraugos.

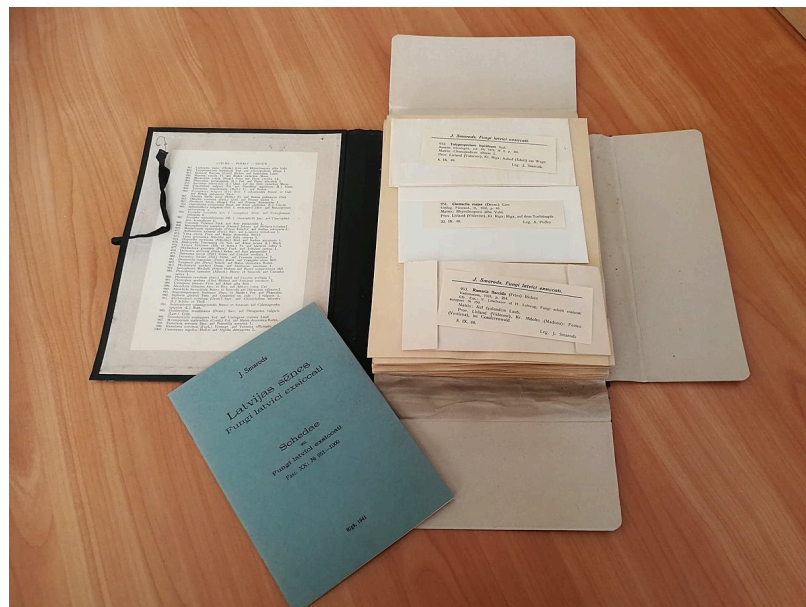
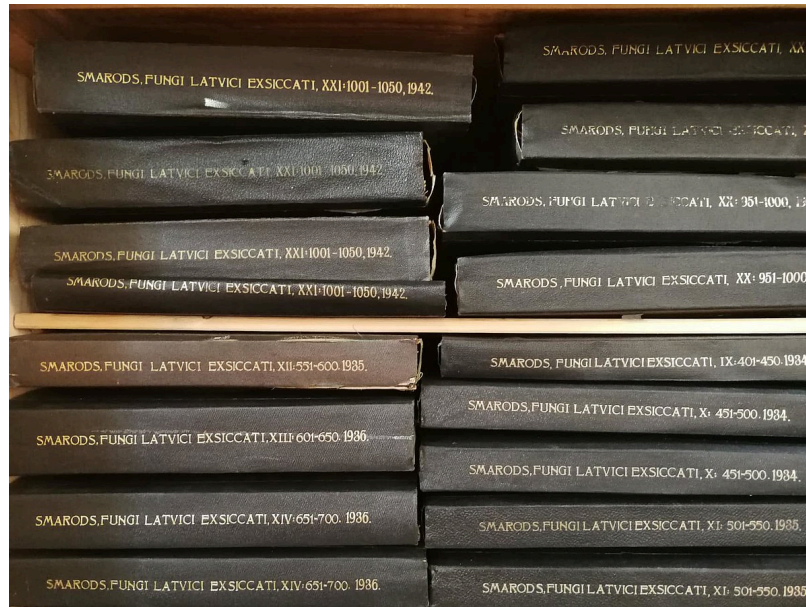

Botānikas katedras mācību preparāti LU Muzeja Botānikas un mikoloģijas kolekcijās. Foto: Sarmīte Livdāne

Lai arī Latvijas Universitātē laika gaitā ir mainījušies [botānikas pētniecībai un studijām veltītās fakultātes](#) nosaukumi, un [Botānikas katedra](#) tika izveidota vien pēc 1944. gada, tās materiāli nereti ir saglabājušies vēl **no Rīgas Politehniskā institūta** un 1990. gados vēsturiskie materiāli nonāca LU Botānikas muzeja aprūpē. Arī šie augu preparāti šādi ir nonākuši Botānikas katedras pārziņā, tad no katedras - LU Muzejā, kur Botānikas katedras mantojuma apakškolekcijā glabājas katedras darba un mācību līdzekļi. Diemžēl nav konkrētu ziņu par to, kā un kādu apstākļu dēļ sauso augu preparāti ir

nonākuši LU un saglabāti desmitiem gadu. Šobrīd šie preparāti kalpo gan kā **liecība botānikas izglītības vēsturē, gan arī kā materiāls mikoloģijas pētniecībā.**

Ja šajā LU Muzeja Botānikas un mikoloģijas kolekciju Botānikas katedras apakškolekcijas mācību preparātu grupā ir vien 36 mikrosēņu paraugi, tad LU Muzeja Botānikas un mikoloģijas kolekcijā glabājas daudz lielāka un pilnīgāka mikroskopisko sēņu kolekcija – **mikologa Jūlija Smaroda (1884 – 1956) “Latvijas sēņu eksikāts” (*Fungi latvici exsiccati*)**. Termina “eksikāts” latviskais tulkojums būtu “žāvēts paraugs”. J. Smaroda sēņu kolekciju veido 27 sējumi jeb mapes ar 50 sēņu paraugiem katrā, kas kopā ir 1350 paraugi.

Jūlija Smaroda "Latvijas sēņu eksikāts". Foto: Daiga Jamonte

Latviešu mikologs un fitopatologs (fitopatoloģija ir zinātne par augu slimībām, profilakses un apkarošanas metodēm) J. Smarods dzimis 1884. gadā Jaunrozē (tagad Apes novads). Mācījies vien vietējā skolā, turpināja zināšanu apguvi pašmācības ceļā, paralēli strādājot tēva lauku saimniecībā. Viņu interesēja augu slimības un to izraisītāji, īpaši dažādas mikroskopiskās sēnes. Iegūtās zināšanas, kā arī savus novērojumus J. Smarods publicēja laikrakstā "Zemkopis", pirmais raksts bija par rūsas sēnēm 1907. gadā. Vēlāk J. Smarods nodibināja sakarus ar Pēterburgas Galveno botānisko dārzu, kļuva par tā korespondentu. Pēc kara 1922. gadā viņš atgriezās Latvijā un sāka strādāt Latvijas Lauksaimniecības Centrālbiedrības Bioentomoloģiskajā stacijā, ko 1923. gadā pārdēvēja par Latvijas Augu aizsardzības institūtu. Šeit viņš strādāja līdz 1956. gadam, 1955. gadā saņemot LPSR Nopelniem bagātā zinātnes darbinieka nosaukumu.

Gan Botānikas katedras, gan J. Smaroda apakškolekcijas (šeit arī ir materiāli par J. Smarodu, viņa publikācijas, slimību izraisītāju sēņu attēli) ir apskatāmas un pieejamas pētniecībai LU Muzeja Botānikas un mikoloģijas kolekcijās Rīgā, Kronvalda bulvārī 4, iepriekš sazinoties ar krājuma glabātāju daiga.jamonte@lu.lv